

حكومة اقليم كردستان - العراق
مجلس الوزراء
وزارة التعليم العالي والبحث العلمي
جهاز الإشراف و ضمان الجودة
مديرية التقييم و مراقبة الجودة

حكومة إقليم كردستان - عێراق
لهنجومهانی وهزیران
وهزارهتی خوێندنی، بالا و توێژینهوهی زانستی
دهزگای سه‌ره‌به‌رشی و دنیایی جۆری
به‌رتۆه‌به‌رایه‌تی ته‌ندروستی و سه‌لامه‌تی

سەرۆک کۆماری و ئێکۆنۆمیک، ده‌هۆک
٥٨٨١ : ٧
٢٠٢٤ / ٢ / ١٧ : ١٧
وه‌رگرتنه

ژماره: ٧٨١٢٢
رێکەوتن: ٢٠٢٤ ی زایینی
٧٧٧٢٤ ی کوردی

بۆ/ گشت زانکۆکانی هه‌ری ئێمێ کوردستان (حکومی / تایبەت) / نوسینگە ی به‌ریز سه‌روکی زانکۆ

له‌نجومه‌نی بالای کوردستان بۆ پێشپۆیه‌ بێشکیه‌کان / نوسینگە ی به‌ریز سه‌روکی له‌نجومه‌ن

ده‌سته‌ی کوردستانی بۆ دیراساتی ستراتیژی و توێژینه‌وه‌ی زانستی / نوسینگە ی به‌ریز سه‌روکی ده‌سته

گشت کۆلیژ و په‌یمانگه‌ تایبه‌ته‌کان / نوسینگە ی به‌ریز ٲاگر

ب/ رێکاره‌کانی تایبەت به‌ شه‌ناوه‌خۆی

سلاو و رێژ ...

له‌ پێناو به‌رژه‌وه‌ندی گشتی و به‌مه‌به‌ستی سه‌لامه‌تی و پاراستنی (مامۆستا یان و فه‌رمایه‌به‌ران و قوتابی و خوێندکارانی زانکۆ و په‌یمانگه‌کان) که‌ له‌ شه‌ناوه‌خۆیه‌کانی سه‌ر به‌ وه‌زاره‌ته‌که‌مان نیشته‌جێن، هاوینچ له‌گه‌ل نوسراوماندا بفه‌رموون به‌ رێکاره‌کانی تایبەت به‌ شه‌ناوه‌خۆیه‌کان. بۆ کاری پێویست.

له‌گه‌ل رێژدا ...

هاوینچ : رێکاره‌کانی تایبەت به‌ شه‌ناوه‌خۆی.

پ.ی.د. محمد حسین احمد
سه‌روکی ده‌زگای سه‌ره‌به‌رشی و دنیایی جۆری

هه‌. قه‌ستایان

بێشکیه‌کانی ده‌زگای سه‌ره‌به‌رشی و دنیایی جۆری
نوسینگە ی به‌ریز جه‌نابی وه‌زیر / بۆ زانین/ له‌گه‌ل رێژدا.

- نوسینگە ی به‌ریز جه‌نابی وه‌زیر / بۆ زانین/ له‌گه‌ل رێژدا.
- نوسینگە ی به‌ریز بریکاری وه‌زاره‌ت/ بۆ زانین/ له‌گه‌ل رێژدا.
- ده‌زگای سه‌ره‌به‌رشی و دنیایی جۆری/ نوسینگە ی به‌ریز سه‌روکی/ بۆ زانین/ له‌گه‌ل رێژدا.
- به‌رتۆه‌به‌رایه‌تی ته‌ندروستی و سه‌لامه‌تی/ له‌گه‌ل به‌رایه‌یه‌کان.
- ده‌رکرد.

ڕێکاره‌کانی تایبه‌ت به‌شه‌ناوه‌خۆی

یه‌که‌م: مه‌رجی وه‌رگرتنی به‌شه‌ناوه‌خۆی بۆ قوتابی/ خوێندکاران:-

1. ئەو قوتابی/ خوێندکارانه به‌شه‌ناوه‌خۆی وه‌رده‌گرن که له زانکۆ حکومه‌یه‌کان وه‌رگیراون، وه‌ پێویسته له هه‌مان ئەو زانکۆیه بخوێنتێت که له به‌شه‌ناوه‌خۆیه‌که‌ی نیشته‌جێیه.
2. پێویسته مه‌ودای دووری شوێنی نیشته‌جێبوونی قوتابی/ خوێندکار له زانکۆ و به‌یمانگه‌ دوور بیت که نه‌توانیت رۆژانه و به‌ ئاسانی هاتوچۆ بکات.
3. قوتابی/ خوێندکار به‌لێنامه‌یه‌ک پرێکاته‌وه و واژو بکات بۆ ئاگادارییون له ته‌واوی رێنمايه‌کان و دوور که‌وتنه‌وه له ره‌فتاری نه‌شیاو، زانکۆکان ده‌سه‌لاتیان هه‌یه به‌لێنامه‌ی تایبه‌ت به‌ خۆیان هه‌بێت.
4. پێویسته قوتابی/ خوێندکار گوێرايه‌لی ته‌واوی یاسا و رێنمايه‌کانی زانکۆ و به‌یمانگه و به‌شه‌ناوه‌خۆیه‌کان بیت و رێز له ئاداب و نه‌رته گه‌شتیه‌کانی کۆمه‌لگا و ئازادیه‌ که‌سیه‌کان بگرێت.

دووم: ئه‌ركی به‌رپوه‌به‌ری به‌شه‌ناوه‌خۆیه‌کان :-

1. پێویسته له ته‌واوی به‌شه‌ناوه‌خۆیه‌کاندا، ژماره ته‌له‌فۆنه‌کانی با‌ری له‌ناکاو وه‌ک (پۆلیسی، فریاکه‌وتن، ئاگرکوژینه‌وه، ئه‌مبولاس) هه‌لواسراوبێت.
2. پێویسته ژووره‌کانی به‌شه‌ناوه‌خۆی ژماره‌ کرابن.
3. پێویسته سه‌رجه‌م به‌شه‌ناوه‌خۆیه‌کان، مو‌لکی زانکۆ بیت یاخود کرێ، تابلۆی له‌سه‌ر هه‌لواسراو بیت و تیايدا ناو و ژماره‌ی له‌سه‌ر نوسرا‌بێت.
4. ئاماده‌کردنی لیستی پێداویستی و کێشه و که‌م و کو‌ریه‌کان له‌ کۆتایی سالی خوێندن و پێشکه‌شکردنی به‌ سه‌رۆکی زانکۆ یاخود یاریده‌ده‌ری سه‌رۆکی زانکۆ، بۆ چاره‌سه‌رکردنیان پێش ده‌سه‌پێکردنه‌وه‌ی سالی نوێ ی خوێندن.
5. دیاری کردنی ته‌واوی ستافی به‌شه‌ناوه‌خۆیه‌کانی کچان، وه‌ ده‌بێت سه‌رجه‌م فه‌رمانبه‌رانیا‌ن له‌ ره‌گه‌زی م‌ی بن.
6. دروستکردنی با‌جی تایبه‌ت به‌ به‌شه‌ناوه‌خۆی.

۷. دابینکردنی پێداویسته سه‌ره‌تاییه‌کان بۆ قوتابی / خۆێندکاران (ئاو، کاره‌با ، هه‌وای گه‌رم و سارد).
۸. چاودێری کردنی لایه‌نی سه‌لامه‌تی به‌شه‌ناوه‌خۆیه‌کان له سه‌لامه‌تی (کاره‌بايات و بتلی غاز ، ئاو و ئاوهرۆ ... هتد) بۆ دورکەوتنه‌وه له حاڵه‌تی له ناکو یاخود نه‌خوازراو و هه‌روه‌ها دابینکردنی په‌یژه‌ی سه‌لامه‌تی له ته‌واوی به‌شه‌ناوه‌خۆیه‌کاندا.
۹. به‌هه‌ماهه‌نگی له‌گه‌ڵ به‌ڕێوه‌به‌رایه‌تی ته‌ندروستی و سه‌لامه‌تی، سه‌ردانی کافتریا و چێشخانه‌کانی به‌شه‌ناوه‌خۆی بکریه‌تی و له سه‌لامه‌تی خواردن و خواردنه‌وه و شیوازی کۆگا کردنی خواردنه‌کان دنیایا بینه‌وه.
۱۰. دانانی کامێرای چاودێری له ده‌وربه‌ری باله‌خانه‌کانی به‌شه‌ناوه‌خۆی، بۆ چاودێری کردن و ئاگاداریبوون له ره‌وشی به‌شه‌ناوه‌خۆیه‌کان.
۱۱. پێویسته ئاگاداری و ته‌واوی رێنماییه‌کان له به‌شه‌ناوه‌خۆیه‌کاندا له راپه‌وه‌کان هه‌لبواسرێت.
۱۲. دابینکردنی بنکە‌ی ته‌ندروستی یاخود ئیسعاف بۆ حاڵه‌تی پێویست و نه‌خوازراو.
۱۳. دنیایا بونه‌وه له‌و خواردن و خواردنه‌وانه‌ی ئاماده‌کراوه، به‌مه‌به‌ستی میوانداری کردنی قوتابیان / خۆێندکاران له لایه‌ن خێرخوازان یاخود هه‌ر که‌س و لایه‌ن و رێکخراویک بێت.

سێیه‌م: له‌رک و لێرسراویه‌تی قوتابیان / خۆێندکاران به‌رامبه‌ر به‌شه‌ناوه‌خۆی:-

۱. گوێرایه‌تی ته‌واوی یاسا و رێنماییه‌کانی زانکۆ و په‌یمانگه و به‌شه‌ناوه‌خۆیه‌کان بێت و رێز له ئاداب و نه‌رێته گشتیه‌کانی کۆمه‌لگا و ئازادییه‌ که‌سه‌یه‌کان بکریه‌تی.
۲. قوتابی / خۆێندکار ده‌بێت که‌ل و په‌ل و دیوار و ته‌واوی ئه‌و پێداویسته‌تیانه‌ی له ناو باله‌خانه‌ی به‌شه‌ناوه‌خۆیدا هه‌یه بیان بارئێزێت و زیانیان پێنه‌گه‌یه‌نێت.
۳. پێویسته قوتابی / خۆێندکار ناسنامه‌ی یاخود باجی تاییه‌ت به‌ به‌شی ناوه‌خۆی بیه‌ستیک له کاتی هاتنه ژووره‌وه و ده‌رجوونی.
۴. پێویسته قوتابی / خۆێندکار فۆرمیک پرېکاته‌وه و واژووی بکات، سه‌باره‌ت به سه‌رجه‌م ئه‌و که‌ل و په‌لانه‌ی که وه‌ریان گرتوه و پاراستنی که‌ل و په‌له‌کان له ئه‌ستۆی قوتابی / خۆێندکاردايه، ئیداره‌ی به‌شه‌ناوه‌خۆی به‌رپرس نییه له دیار نه‌مان و بزڕ بوونیان.
۵. رێزگرتن و گوێرایه‌تی سه‌ره‌به‌رشت و ستافی کارگێری به‌شه‌ناوه‌خۆیه‌کان و پابه‌ند بوون و جێبه‌جێکردنی ئه‌و داواکاری و رێنمایانه‌ی که ئاراسته‌یان ده‌کریه‌تی و له تابلۆی ئاگادارکردنه‌وه هه‌لده‌واسرێت.
۶. پاک راگرتنی به‌شه‌ناوه‌خۆی و دوورکەوتنه‌وه له پيسکردن و تیکدانی سیمای به‌شه‌ناوه‌خۆی و زیانگه‌ياندن به رووبه‌ری سه‌وزای و پيسکردن و نوسین له‌سه‌ر دیوار و فرێدانی پاشماوه له راپه‌وه‌کان هه‌ر کارێک که زیان به ژینگه‌ی به‌شه‌ناوه‌خۆی بگه‌یه‌نێت.

اقليم كوردستان - العراق
مجلس الوزراء
وزارة التعليم العالي والبحث العلمي
جهاز الإشراف و ضمان الجودة
مديرية الصحة والسلامة

Kurdistan Regional Government
Council of Ministers
Ministry of Higher Education & Scientific Research
Apparatus of Supervision and Quality Assurance
Directorate of Health and Safety

هه‌رێمی کوردستان - عێراق
هه‌نجومه‌نی وه‌زیران
وه‌زاره‌تی خوێندنی بالا و توێژینه‌وه‌ی زانستی
ده‌زگای سه‌ربه‌رشتی و دنیایێی جووری
به‌رپوه‌به‌رایه‌تی ته‌ندروستی و سه‌لامه‌تی

پێنجهم: قوتابی خوێندکار له بهشی ناوه‌خۆیی و بێبه‌شده‌رکری و دوورده‌خړیته‌و له حاله‌تانه‌ی خواره‌وه:-

١. ئه‌گه‌ر کارێکه‌ ئه‌نجامدا له‌ گه‌ل داب و نه‌ریت و خوڕه‌وشتی کۆمه‌لگا نه‌گونجا.
٢. خواردنه‌وه‌ی مادده‌ی بیهۆشکه‌ر و سه‌رخۆشکه‌ر له‌ ناو باڵه‌خانه‌ی به‌شه‌ناوه‌خۆییدا.
٣. نانه‌وه‌ی شه‌ر و ئازاوه‌ له‌ به‌شی ناوه‌خۆیی، یاخود ده‌ستدریژیکردنه‌ سه‌ر فه‌رمانبه‌ران و ستافی به‌شه‌ناوه‌خۆیه‌کان.
٤. له‌ کاتی دووباره‌ بوونه‌وه‌ی سزادرا‌نی به‌ (سه‌رزه‌نشتردن و ئاگادارکردنه‌وه‌ و بیه‌شکردنی بۆ ماوه‌یه‌کی کاتی).
٥. ئه‌گه‌ر قوتابی/ خوێندکار دوورخرايه‌وه‌ له‌ کۆلیژ و په‌یمانگه‌ به‌ هه‌ر هۆیه‌ک بێت به‌ هه‌مان شێوه‌ دوور ده‌خړیته‌وه‌ له‌ به‌شه‌ناوه‌خۆیه‌کان.
٦. حکومه‌درا‌بیته‌ به‌ تاوایک، یاخود که‌تنیک دژی شه‌ره‌ف.

٧. پابەندبوون بە کاتی هاتنهوه و چوونه دهرهوه له بهشه ناوهخۆیه کان.
٨. له کاتی ئەنجامدانی چالاکی و گەشتی زانستیدا، پێویسته ههفتهیهک بيشتر و به ياداشتی فەری ئیداره‌ی به‌شه‌ ناوه‌خۆی لی ئاگاداریکریته‌وه و لیستی ناوی ئەو قوتابی/ خۆبندکارانه پیشکەش بکړن که لهو چالاکی و گەشتەدا به‌شدان، له‌گەڵ ئاماژەدان به‌ ناوی ئەو مامۆستایه‌ی سەرپەرشتی چالاکی و گەشتەکه ده‌کات، ئەمه‌ش بۆ ئەوه‌ی له کاتی دره‌نگ هاتنه‌وه و دروستبوونی ههر حاله‌تیکی نه‌خاوازا و هاوکاری و یارمه‌تی بدرێن.
٩. پێویسته قوتابی/ خۆبندکار له کاتی رۆیشتن و گه‌پانه‌وه بۆ ماله‌وه له کاتی پشوه‌کانی ههفته‌دا ناوی خۆی له ئیداره‌ی به‌شه‌ ناوه‌خۆی تۆمار بکات، به‌ پێچه‌وانه‌وه به‌ ئاماده‌ نه‌بوو ئەژمار ده‌کری‌ت.
١٠. راده‌ستکردنه‌وه‌ی ژوور و ئەو کەل و په‌لانه‌ی له ئەستۆی قوتابی/ خۆبندکاردا بیه له کۆتایی سال و پيش جیه‌یشتنی به‌شه‌ ناوه‌خۆی به‌و شیوه‌یه‌ی که وه‌ری گرتوون.
١١. ههر قوتابی/ خۆبندکاریک پابه‌نی کاتی مانه‌وه نه‌بێت، به‌ پێی رێساکانی نه‌هاتن ژووره‌که‌ی لی وه‌رده‌گیریه‌وه.
١٢. به‌پێ ره‌زانه‌ندی کارگێری به‌شه‌ ناوه‌خۆی نابێت ژووره‌که‌ی بگۆرێت.
١٣. نابیت هیچ کەل و په‌لیکی به‌شه‌ ناوه‌خۆی بپێته‌ دهره‌وه، وه ههر قوتابی/ خۆبندکاریک کەل و په‌لی خۆی هینا ده‌بیت له کارگێری به‌شه‌ ناوه‌خۆی تۆمای بکات به‌ پێچه‌وانه‌وه له کۆتایی سالدا مافی بردنه‌ دهره‌وه‌ی نابیت.
١٤. هه‌موو کۆر و کۆبونه‌وه‌یه‌ک هه‌لواسینی هه‌موو جوهره‌ رێکلامیک ده‌بیت پيشتر ره‌زانه‌ندی کارگێری به‌شه‌ ناوه‌خۆی له‌سه‌ر بیت و ئاگادارکرا بپێته‌وه، به‌ پێچه‌وانه‌وه توشی رێکاری یاسایی ده‌بنه‌وه.
١٥. له هه‌موو ژووریکدا وێنه‌یه‌ک له لیستی کەل و په‌له‌کان هه‌لبواسرێت که له ئەستۆی قوتابی/ خۆبندکاردا بیه، به‌ پێچه‌وانه‌وه له کۆتایی سالدا به‌رازیمه (ئه‌ستۆبایی) یان بۆ ناکرێت.
١٦. له کاتی زیانگه‌یاندن به‌ کەل و په‌لی به‌شه‌ ناوه‌خۆی، قوتابی/ خۆبندکار به‌ دوو هینده‌ی بری پاره‌ی چاککردنه‌وه غه‌پامه‌ ده‌کری‌ت، ئەگەر ئەو قوتابی/ خۆبندکاره‌ی که کاره‌که‌ی کردووه نه‌ ناسراو بوو ئەوه چاککردنه‌وه‌ی کەل و په‌له‌کان ده‌که‌وێته ئەستۆی هه‌موو قوتابی/ خۆبندکارانی ژووره‌که‌ یاخود چیشته‌خانه، رێره و گه‌رما... هتد.
١٧. ئەگەر قوتابی/ خۆبندکار ویستی شه‌و لای خزمیکی بمپێته‌وه یاخود نه‌گه‌رێته‌وه به‌شه‌ ناوه‌خۆی، پێویسته سەرپەرشتیار ئاگاداریکریته‌وه و مۆله‌ت وه‌ربگری‌ت، وه پێوسته کارگێری به‌شه‌ ناوه‌خۆی وێنه‌یه‌ک له مۆله‌ته‌که هه‌لبگری‌ت و به‌خێوکه‌ری قوتابی/ خۆبندکاری لی ئاگادار بکاته‌وه.
١٨. له کاتی هه‌بوونی ههر گه‌روگرفت و خراپبوونی که له ناو ژوور و کەل و په‌له‌ گه‌شتیه‌کان، کارگێری به‌شه‌ ناوه‌خۆی ئاگاداریکریته‌وه و فۆرمی تاییه‌ت به‌م مه‌به‌سته‌ پرێکاته‌وه.

١٩. پێویسته قوتابی/خوێندکار به‌شه‌ناوه‌خۆی وه‌ک مالی خۆی سه‌یر بکات و زیاده‌ره‌وی نه‌کات له به‌کارهێنایی (ئاو و کاره‌با و غاز ...هتد).

جواره‌م: له‌و کارانه‌ی قوتابی خوێندکار نابێت بیکات و قه‌ده‌غه‌یه‌:-

١. به‌کارهێنان و بردنه ژووره‌وه‌ی مادده‌ی کحولیه سه‌رخۆشکه‌ره‌کان و مادده بیهۆشکه‌ره‌کان له ناو به‌شه‌ناوه‌خۆیه‌کاندا قه‌ده‌غه‌یه.
٢. هێنایی میوان و که‌سانی تر به‌هه‌موو شێوه‌یه‌ک قه‌ده‌غه‌یه و رینگا پێدراو نییه.
٣. به‌کارهێنایی ئامێره‌ ده‌نگیه‌کان و به‌رزکردنه‌وه‌ی ده‌نگ (ته‌له‌فزیۆن و رادیۆ و مسجل ..هتد) به‌هه‌موو شێوه‌یه‌ک قه‌ده‌غه‌یه.
٤. هێنایی چه‌ک و ده‌م بۆکس و ئامێری بریندارکه‌ری تر بۆ به‌شه‌ناوه‌خۆی به‌هیچ شێوه‌یه‌ک رینگا پێدراو نییه.
٥. هاتوچۆ کردن له‌به‌یژه‌کانی سه‌لامه‌تی و په‌رژین (سیاج) وه‌هه‌ر رینگا به‌تری تری نا فه‌رمی قه‌ده‌غه‌یه.
٦. ده‌ستدرێژی کردن و نواندنی ره‌فتاری نه‌شیاو به‌رامبه‌ر سه‌ربه‌رشتیار و کارگێری و کارمه‌ندانی به‌شه‌ناوه‌خۆی به‌هه‌موو شێوه‌یه‌ک قه‌ده‌غه‌یه.
٧. سازدانی کۆڕ و کۆبوونه‌وی حیزبی و سیاسی بلاوکردنه‌وه‌ی ناوچه‌گه‌ری قه‌ده‌غه‌یه.
٨. نه‌جамدانی هه‌ر هه‌لسه‌ که‌وت و ره‌فتاریک بپێته‌ هۆی زیانگه‌یاندن و له‌که‌دار کردنی ناو و ناوبانگی زانکۆ و به‌شه‌ناوه‌خۆی قه‌ده‌غه‌یه.
٩. نابێت به‌هیچ شێوه‌یه‌ک نێرگه‌له به‌هێندریته‌ ناو به‌شه‌ناوه‌خۆی.
١٠. به‌ختیوکردنی هه‌موو چۆره‌ ئازهل و گیانه‌به‌ریک له‌ناو باله‌خانه‌ی به‌شه‌ناوه‌خۆی رینگا پێدراو نییه.
١١. که‌ل و په‌ل له‌ ژووریک بۆ ژووریک تر بگوازیته‌وه‌ به‌ بۆ ره‌زامه‌ندی کارگێری به‌شه‌ناوه‌خۆی قه‌ده‌غه‌یه.
١٢. به‌کارهێنایی یارییه‌ ناگه‌ڕینه‌کان و یاخود هه‌رشتیک که‌ ناگه‌ری لێکه‌وتیه‌وه‌ رینگا پێدراو نییه.
١٣. جل و به‌رگی نه‌شیاو له‌ ده‌ره‌وه‌ی ژوودا رینگا پێدراو نییه.
١٤. هه‌ر قوتابی/خوێندکاریک پشتگیری ساخته‌ بکات بۆ وه‌رگرتن له‌ به‌شه‌ناوه‌خۆی توشی لیجراتاتی یاسایی ده‌بێته‌وه‌.
١٥. به‌کارهێنایی هه‌یه‌ری کاره‌بایی به‌هه‌موو چۆره‌کانیه‌وه‌ قه‌ده‌غه‌یه.
١٦. شوێن گۆڕین (جیگۆڕی) قوتابی/خوێندکار له‌ ژووریکه‌وه‌ بۆ ژووریک تر به‌ بۆ لاگادکردنه‌وه‌ی بیه‌شوه‌خته‌ی کارگێری به‌شه‌ناوه‌خۆی قه‌ده‌غه‌یه.